

Βιβλίο

Επιμέλεια: ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΜΠΙΡΜΠΙΛΗ

Η σωτηρία της ψυχής είναι πολύ μεγάλο πράγμα

Λίγες σκέψεις για τη νουβέλα της Έρης Σωτηροπούλου, «Σενιορίτα» (Πατάκης, 2026)

Της ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ ΓΛΥΝΙΑΔΑΚΗ

*

Η απόσταση είναι καλή. Η απόσταση σου δίνει προοπτική. Ασε που είναι καλό να μην είσαι συνεχώς υπό το βλέμμα του κοινού σου». Αυτά έγραφε ο Χένρικ Ίψεν από τη Ρώμη στον συνάδελφό του Μπιρνστέρνε Μπίρνσον, στη Νορβηγία, εκθειάζοντας τα θετικά της φυγής του από τη χώρα και της απουσίας από τα πάτρια και οικεία εδάφη – κυριολεκτικά και μεταφορικά. «Το να είσαι τόσο μακριά από το αναγνωστικό σου κοινό σε κάνει ριψοκίνδυνο». Αν και η Έρη Σωτηροπούλου δεν χρειάστηκε ποτέ κυριολεκτική ή μεταφορική ξενιτιά για να ριψοκινδυνεύσει στη γραφή της (δείτε μόνο το δεύτερο μόλις μυθιστόρημά της, τη «Φάρσα»), φράνεται πως η γραφή της «Σενιορίτα» καθορίστηκε από την απόσταση: γυρνώντας από το Μεξικό τον Δεκέμβριο του 2023, θα ολοκληρώσει τη νουβέλα μέσα σε έναν μήνα. (Ο Ίψεν έγραψε, αντιστοίχως, τον «Μπραντ» στη Ρώμη μέσα σε ένα τρίμηνο.) Και μετά θα την ξαναγράψει. Και ξανά πάλι. Αλλάζοντας τελείως, κόμματα – να τη ζηγιάσει σαν ποίημα, να μην περισσεύει τίποτα, να ρέει και να σε παρασύρει, χειμαρρώδης κι ασταμάτητη, μέχρι τελικής τελείας.

Το Μεξικό: η ελλειπτική, υπαινικτική και υπερρεαλιστική, ποιητική γραφή: τίποτα από αυτά δεν είναι νέο στο έργο της, κι όμως είναι όλα κάθε φορά φρέσκα σαν δροσερά λουλούδια. Ακόμα κι όταν μιλάμε για μια νουβέλα που έχει να κάνει με τον θάνατο – τον θυμό και την απελπισία πριν κτυπήσει, το πένθος και τις χαμένες συντεταγμένες μετά.

Έρη Σωτηροπούλου
Σενιορίτα
εκδ. Πατάκης

Η «Σενιορίτα», δεσποινίς μιας κάποιας ηλικίας, κάθεται σ' ένα τραπέζι έξω από μια ταquería σε κάποια λεωφόρο της Πόλης του Μεξικού. Προσπαθεί να βάλει στη σειρά τις σκέψεις της. Και αδυνατεί. Την περικυκλώνουν χαρακτηριστικές συμβολικοί: ένας ζητάνος παιδί και γέρος μαζί, που εκείνη θα ήθελε να έχει σαμανικές ιδιότητες· δυο κορίτσια που την ακολουθούν κι ερωτοτροπούν, γριές και πιτσιρικές ταυτοχρόνως· χρώματα κραυγαλέα, μάρκες κρεμασμένες για τη γιορτή των νεκρών, μουσικές και ψαλμοί για την Παναγία... Πώς έφτασε ως εδώ; Παύσι κάθισε σ' αυτό το εστιατόριο;

Στο μυαλό της στριφογυρίζουν μνήμες από ελληνικά νοσοκομεία, ΜΕΘ, διαδρόμους, ουρές στο φαρμακείο του ΕΟΠΥΥ. Φαντάζεται τον καρκίνο σαν μεταβαλλόμενο, shapeshifting πλάσμα γύρω απ' το οποίο οι γιατροί ζουζουνίζουν, το κανακεύουν, το τιμούν· μια εφιαλτική παρέλαση μ' αυτόν βασιλιά στον θρόνο του, και τα logos των Big Pharma μαζορέτες τριγύρω. Η Σωτηροπούλου τα βάζει ξεκάθαρα με τους γιατρούς, που έχουν, λέει, το μοναδικό προσόν σ' όλη την πλάση να μεταμορφώνονται από συννοσηρωμένοι αγγελιοφόροι κρίσιμων ειδήσεων σε ειρήβους που ανταλλάσσουν σφαλιάρδες και χασκογελάκια εντός της ελάχιστης απόστασης που χωρίζει τους θαλάμους από την καρετέρια ενός νοσοκομείου.

Και όλα αυτά λέγονται επαναλαμβανόμενα και τελετουργικά, μια slam ποίηση σε πρόζα, γιατρέ, γιατρέ, γιατρέ, μια slam εικονοποιία χρωμάτων, χαρακτήρων, μουσικών και μυρωδιών, σαν ένα παραλήρημα καθόλα ζυγισμένο, λέξη τη λέξη. Μπορεί κανείς να δει το κείμενο να μεταμορφώνεται σε ποίημα, με συγκεκριμένες αλλαγές στίχων, διάταξη πάνω στη σελίδα, λέξεις που χορεύουν, αιωρούνται και ξανασιμίζουν πάνω στο λευκό.

Ο Μπραντ του Ίψεν είναι ένας φλογερός, ζηλωτής ιεραπόστολος, απαιτητικός σαν τον Σαβοναρόλα, που ονειρεύεται την πλήρη ελευθερία από τους εγκόσμους πειρασμούς – συμπεριλαμβανομένης της μεγαλύτερης υπεκφυγής της ανθρωπότητας: του οίκτου. Η γραφή του έργου πρέπει να ήταν πυρετώδης για τον Νορβηγό, πρώτα ως επικό ποίημα, κατόπιν ως θεατρικό έμμετρο έργο: «Η Ειλικρίνεια και η αυθεντικότητα απαιτούν κοινωνική και πολιτική αποστασιοποίηση», έγραφε ο Ίψεν τότε, βλέποντας στο ασυμπίεστο του Μπραντ το ασυμπίεστο του καλλιτέχνη. Η Σωτηροπούλου, εν αντιθέσει, έχει κατακτήσει την καλλιτεχνική ελευθερία και την αυθεντικότητα με τρόπο καθ' όλα ανθρώπινο, μέσα στις οβουινές της κοινωνίας, με μάτι που αντέχει να κρίνει χωρίς ν' αποκρίνεται τελεώς απ' το ανθρώπινο και ποταπό. Κι όμως, και τα δύο έργα διαβάζονται παράλληλα και ανενυστί, παρασύροντάς σε στους πλήρως συμβολικούς και πολύπλοκα διαρθρωμένους κόσμους τους, ψάχνοντας τη σωτηρία της ψυχής. Κι αν η ψυχική του Μπραντ σώζεται στο τέλος ή όχι είναι θέμα ερμηνείας. Η ψυχική της Σενιορίτα, όμως, σώζεται από αυτό ακριβώς που ο ήρωας του Ίψεν απωθεί: τη λυσίμελη επιθυμία για ζωή. Και μαζί της σώζεται κι ο κόσμος ολος: εν αντιθέσει με τον φλεγόμενο προφήτη του θανάτου, η Σενιορίτα είναι αγγελιοφόρος μιας επίγεια μετά θάνατον ζωής. **A**

66 Α.Υ. 1 - 7 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2026

Σεμινάριο δημιουργικής ανάγνωσης και γραφής από τον Άρη Σφακιανάκη και την Ηρώ Σκάρου

Τι κάνει ένα λογοτεχνικό έργο να ξεχωρίζει; Και τι μπορούμε να μάθουμε για τη δική μας γραφή διαβάζοντάς το; Στο νέο σεμινάριο της Άνοιχτής Τέχνης, οι συγγραφείς Άρης Σφακιανάκης και Ηρώ Σκάρου προσκαλούν τους συμμετέχοντες σε μια διαδρομή μέσα από έργα δημιουργών που έχουν τιμηθεί με δύο από τα σημαντικότερα λογοτεχνικά βραβεία, το Nobel και το Booker.

Θα διαβάσουμε και θα συζητήσουμε πώς οι συγγραφείς χτίζουν χαρακτηριστικές, δίνοντες φωνή στη μνήμη, χειρίζονται τη σιωπή και μετατρέπουν την προσωπική εμπειρία σε λογοτεχνία. Στη συνέχεια, οι συμμετέχοντες θα δοκιμαστούν σε δικά τους, πρωτότυπα κείμενα, εμπνευσμένα από τη θεματική ή και το ύφος των έργων που μελετήσαμε.

12 συναντήσεις, κάθε 15 ημέρες.

Ένας κύκλος δημιουργικής ανάγνωσης και γραφής για όσους αγαπούν τα βιβλία και θέλουν να ανακαλύψουν τη δική τους αφηγηματική φωνή.

ΑΝΑΓΝΩΣΤΗΣ ΜΕ ΑΙΤΙΑ

Νικολάι Γκόγκολ

Η απόλαυση του να διαβάσεις τους κλασικούς

Του ΑΡΗ ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ

Όποτε με πιάνει μια νοσταλγία για τη χρυσή μου νιότη και τα διαβάσματα εκείνης της εποχής, επιστρέφω με αγαλλιαση στους Ρώσους κλασικούς. Μιλώ για όλους τους Ρώσους κλασικούς και για όλα τους τα βιβλία – κανένα δεν με απογοήτευσε. Με χαρά, λοιπόν, έπιασα να διαβάσω ξανά τις τρεις νουβέλες του Νικολάι Γκόγκολ που εξέδωσαν πρόσφατα οι εκδόσεις Πηγή, με πολύ όμορφα εξώφυλλα και πολύ καλές μεταφράσεις. Αναφερόμαι στη «Μύτη», στο «Παλτό» και στο «Ημερολόγιο ενός τρελού». Τις συγκεκριμένες νουβέλες τις είχα ακνά στο μυαλό μου (για να μην ομολογήσω ότι τις είχα εντελώς λησμονήσει). Τις διάβασα πάλι απνευστί. Αλλά γιατί να μιλάω εγώ για τον Γκόγκολ, ας μιλήσει ο ίδιος μέσα από το έργο του.

Ιδού πώς ξεκινάει το «Ημερολόγιο ενός τρελού»:

«3 Οκτωβρίου. Σήμερα συνέβη κάτι πολύ παράξενο. Το πρωί σηκώθηκα αρκετά αργά και, όταν η Μάβρα μου έφερε τις καθαρές μπότες, τη ρώτησα τι ώρα είχε πάει. Μόλις άκουσα πως ήταν περασμένες δέκα, ντύθηκα στο αψε-σβήσε.

Για να πω την αλήθεια, θα προτιμούσα να μην πάω καθόλου στο γραφείο σήμερα, γιατί ήξερα εκ των προτέρων πως ο τμηματάρχης θα είναι με τα μούτρα μέχρι το πάτωμα. Εδώ και καιρό είχε αρχίσει να μου λέει:

“Φίλε μου, κάτι δεν πάει καλά με σένα. Τρέχεις πέρα-δωθε σαν δαιμονισμένος. Γράφεις τόσο μπερδεμένα που ούτε ο διάβολος δεν μπορεί να τα ξεμπερδέψει. Βάζεις την επικεφαλίδα με μικρό γράμμα και ξεχνάς και την ημερομηνία και τον αριθμό πρωτοκόλλου”.

Τι ακριβώς; Σίγουρα με ζηλεύει, επειδή κάθομαι στο γραφείο του διευθυντή και διορθώνω τις πένες της Εξοχότητάς του. Ειλικρινά, δεν θα ήθαινα καθόλου αν δεν ήλπιζα να πετύχω τον ταμία και, με λίγη τύχη, να του αποσπάσω μια μικρή προκαταβολή – αν' αυτόν τον σπαγογραμένο. Φοβερός άνθρωπος αυτός ο ταμίας! Να σου δώσει προκαταβολή από τον μισθό; Λες και θα πέσει ο ουρανός να μας πλάκώσει! Μπορείς να τον παρακαλάς, να τον ικετεύεις, να βρίσκεισαι στα πρόθυρα της καταστροφής κι αυτός, ο γκριζομάλλης διάβολος, δεν θα κουνήσει ρούπι. Και στο σπίτι του, όπως ξέρει ολος ο κόσμος, η ίδια του η μαγεύρισα του ρίχνει όλη μέρα καρπαθίες.

Δεν καταλαβαίνω αλήθεια ποιο το όφελος να δουλεύει κανείς στο δικό μας τμήμα».

Πραγματικά, δεν γνωρίζω ποιο το όφελος του να δουλεύει κανείς στην υπηρεσία εκείνου του ήρωα του Γκόγκολ, που φροντίζει τις πένες του διευθυντή του επιμελώς, που προκαλεί με τη νοστορία του τη μίνι του διευθυντή του και ενίοτε εκλιπαρεί για μια μικρούλα προκαταβολή από τον ταμία. Αυτό που ξέρω είναι ότι ο αναγνώστης θα ικευλθεί και θα ικανοποιηθεί από τις τρεις αυτές νουβέλες του Ρώσου συγγραφέα, και θα απολαύσει την επιστροφή του στους κλασικούς. Εγώ, το μόνο που μπορέσα να κάνω εδώ, σαν σπαγογραφένος ταμίας, είναι να του δώσω μια μικρή προκαταβολή.

Νικολάι Γκόγκολ
Το ημερολόγιο ενός τρελού
εκδ. Πηγή